

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. — Posamezna številka po 10 vin. — Naročnina za Nemčijo za celo leto 4 marke, za Ameriko 1 dol. 4 cente. Uredništvo in upravnništvo je v Ljubljani, Ilirska ulica št. 22, prvo nadstropje.

RUDAR

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petit vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 13 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane petit vrstica 24 vin. — Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

GLASILO SLOVENSkih RUDARJEV IN FUŽINSKIH DELAVCEV AVSTRIJSKIH.

5. šte. v.

V Ljubljani, dne 13. februarja 1914.

V. leto.

Znamenje gospodarske krize.

Največje podjetniške organizacije na Dunaju so izdale oklic, v katerem zahtevajo pomoči za stavbno obrt. V oklicu pravijo, da so znamenja glede na prihodnjo stavbno sezono naravnost obupna, da se nahaja na stotine stavbnih podjetnikov na kraju gospodarskega prepada in da je uničujoča katastrofa neizogibna, ako vlada v zadnjem trenutku z državnimi sredstvi ne priskoči stavbnim podjetnikom na pomoč.

Podpisali so oklic: Dunajska sekcija zveze industrijcev, centralna zveza stavbinskih podjetnikov, glavna zveza delodajalcev in pa še cela vrsta drugih manjših podjetniških organizacij.

Tako torej, po spričevalu stavbnih podjetnikov v stavbni obrti izgleda. S stavbno obrtjo trpe seveda tudi vse one obrtne stroke, ki so z njo po svoji naravi v tesni zvezi, v marsikaterem oziru celo odvisni.

Nič dosti boljše na tem pa so druge industrijske panoge. Najhujše trpi v prvi vrsti tekstilna industrija, ki je izgubila velik del dosežanih svojih odbitnih tržišč in se sedaj obupno bori s skrajno neugodnimi posledicami. Kovinska industrija, ki se je najdalje veselila ugodnega trgovskega položaja, je danes bolj kakor vsaka druga industrija morala svojo produkcijo omejiti. V celi vrsti tovarov za emajlirano blago železarnah in tovarnah za stroje na Češkem se dela le še po dva dni na teden! In navzlic kritičnim razmeram ni videti nikjer nobena znamenja, ki bi v doglednem času kazala na kako zboljšanje, kajti navzlic temu, da so kreditni viri postali v zadnjem času v Avstriji nekoliko dostopnejši in obrestna mera upadava, ni v doglednem času pričakovati okrepitev industrije, ker so to šele predpogoji za počasno oživljenje našega narodnega gospodarstva, drugega te okolnosti ne pomenijo. Do onega časa pa, ko bo industrija zopet polno zaposlena in se bo delavcem nudilo obilega dela, je pot še precej dolga.

Kaj sedanja kriza za ljudstvo pomeni, in kaj pomeni za gospodarsko moč tega ljudstva, tega se niti povedati ne da. Kako se godi največjim revežem vseh revežev — brezposelnim delavcem, ki vsled pomanjkanja dela, skozi mesece že tavajo okoli tudi brez jela, o tem danes niti nočemo govoriti. Vse eno pa se uprašajmo, kako se godi celo onim, katerim je ostala usoda nekoliko milejša in jih niso postavili na cesto, temveč so svoje delovno mesto obdržali?

Produkcija je do malega v vseh podjetjih omejena, eden, dva in tudi več dni v tednu ostajajo delavnice prazne. Delavec, ki je preje oskrboval dva stroja, oskrbuje danes le enega. Kogar je priganjač včeraj besno priganjal, mora danes po ure dolgo čakati na potrebne surovine in orodje. V soboto pa delavec nese za eno četrtino, za eno tretjino ali pa kar za celo polovico

skrajšano plačo domov. Kje naj vzame tak delavec potrebni premož v letošnji hudi zimi? Kje topli jopič in par čevljev za otroke, ki morajo v jutranjem strupenem mrazu v šolo? In naravno, če ima delavec komaj toliko denarja, da za silo potolaži glad svojcev in če mu ne dostaja sredstev za nobeno drugo, tudi najnujnejšo reč, tedaj to čuti tudi obrtnik, trgovec, ker jima primanjkuje trga za njihovo blago. Posledica tega zopet je, da trgovci ničesar ne naročavajo. Trgovina je opešala in ker je trgovina opešala, nimajo tovarne nobenega dela; skratka manjka jim trga. Beda pa tlači delavno ljudstvo kakor uničujoča mora. Vse to pa so grehi naše slavne vlade.

Delavci in zajedaci.

Na svetu je dvoje vrste ljudi; delavci in zajedaci. Delavci gradijo stavbe, železnice, ladje, proizvajajo silo, da goni kolesovje v tovarnah. Delavce najdemo na polju, ki orjejo, sejejo in žanjejo, da zalagajo človeštvo v živem. Učitelji podučujejo mladino v šoli, zdravniki zdravijo ljudi, učenjaki študirajo in rešujejo nerešene probleme in ostalo človeštvo seznanjajo z rezultati svojih raziskovanj, inženjerji izdelujejo načrte za razne zgradbe itd. Tako bi lahko našteali še celo vrsto poklicev, ki s svojim ročnim ali umskim delom koristijo človeški družbi. Ali to bi nas privedlo predaleč. Vsakdo, ki dela z umom ali rokami in njegovo delo koristi človeški družbi, je koristen delavec za človeško družbo. Za človeško družbo je delo profesorja, ki podučuje mladino na srednji šoli, ravno toliko vredno, kakor delo rudarja, ki spravlja na svetlo rudnine. Moderna človeška družba ne more obstati brez modernih šol, kakor ne more obstati brez rudnin, zato ima delo profesorja in rudarja enako vrednost za človeško družbo. Poleg koristnih delavcev imamo v človeški družbi tudi zajedace, ljudi, ki živijo o delu drugih in ne storijo nič koristnega za človeško družbo. Med obema vrstama ljudi se vrši boj, ki se bo nadaljeval, dokler se vsi delavci — ročni in z umom — ne organizirajo kot razred in proglasijo vse za svojo lastnino, kar proizvajajo in zajedastvu v človeški družbi ne napravijo konec. Danes smo sredi tega boja, v katerem bodo zmagali delavci, ker je pri njih več inteligence kakor pri zajedacih.

Boj med delavci in zajedaci je star. Delavci so bili preje na svetu kakor zajedaci. In delavci so bili predobri, zato so danes sužnji zajedacev. Ko se je pričela razvijati človeška družba v nedogledni preteklosti, so delavci s svojim delom vstvarili vsega preveč in dovolili lenuhom — zajedacem — da so jedli in preživljali se s tem, kar je njim ostalo. Kmalu so pa lenuhi in zajedaci v svoji domišljiji zahtevali, da imajo pravico do vsega, kar so delavci pridelali in so hranili za se in svojo družino za sla-

be čase. Od tistega dne pa do danes se delavci niso mogli otresti lenuhov — zajedacev. Danes, ko so delavci spoznali, na kakšen način so nastali zajedaci v človeški družbi, je dolžnost delavcev, da se otresejo svojih pijavk.

Delavci so s svojo nepaznostjo povzročili, da so se zaredili zajedaci v človeški družbi. Bili so lovci in redili lenuhe z divjačino, ki so jo ujeli. Delavci so izumili ogenj, iznašli so strojenje kož, da so pokrili nagoto. Izdelali so pasti za divjačino in iz trave, vej in maha so pletli kočice. Izumili so loke, pšice, sulice in puške. Izkopali so železno rudo, spremenili jo v železo in prvi so orali celino in sejali in sadili. Delavci so pa tudi dovolili, da so se zajedaci ob njih delu redili in z vsakim dnem pridobivali več moči, dokler niso delavcev popolnoma podjarmili in jih spremenili v svoje sužnje.

Delavci so marsikaj storili, ali vse v potu svojega obraza, da zajedacem ni bilo treba delati, ni jim bilo treba loviti divjačine, rib in orati, sejati in žeti. Dali so zajedacem čas, da so z verskimi in filozofskimi čenčami omračili njih duh, da so tem ložje vladali.

Zajedaci so bili vedno nesramni. Zahtevali so pri vseh zabavah sedež pri ognju, zahtevali so za svoje čenče najboljši kos mesa. Med ženskami so si izbrali najlepše krasotice za svoje zakonske družice. Medtem ko so delavcem natvezali pravljice o kaznih po smrti, so delavcem omrežili duh, da so tem ložje živeli v dolce far niente. Da so bili delavci zadovoljni s svojim delom, so jim pripovedovali, da bodo za svoje težko delo prejeli plačo po smrti.

(Konec prihodnjic.)

Povišanje bolniške podpore za člane bolniške blagajne združene bratovske skladnice v Trbovljah.

Naša strokovna organizacija — Unija rudarjev avstrijskih — vrši poleg drugih svojih nalog tudi eminentno važno delo na polju socialne politike. V državnem zboru sprejeti zakon o neugodnem zavarovanju rudarjev na primer, vsebuje precejšen kos dela tudi naše strokovne organizacije. Vedno je po celi državi kazala na potrebo takega zakona, zainteresovala je za to idejo javno mnenje tako, da tudi krogi rudniških podjetnikov ter vlade niso mogli potrebe nezgodnega zavarovanja nadalje prezirati. V delovnem svetu je uvedbo nezgodnega zavarovanja za rudarje spretno pospeševal predsednik naše Unije sodrug Jarolim. Vodstvo naše organizacije je bilo vedno v tozadevnem stiku z delavskimi državnimi poslanci itd. Brez pretiravanja danes lahko rečemo, ako ne bi bilo naše Unije, tudi zakon o nezgodnem zavarovanju rudarjev danes ne bi bil še v državnem zboru sprejet.

In ravno tako je tudi s povišanjem bolniških podpor (bolniških šihov). Leta 1913 je na-

LISTEK.

Vzroki revolucije v Mehiki.

V Mehiki divjajo že delj časa divji boji med vstaši in vladnimi četami. Glavni vzrok teh večnih homatij je pglavnitno zemljiško vprašanje. Vedno krivice in neenakost prebivalstva lahko provzročajo nenadni izbruh revolucije v kakem narodu, a ž njimi se ne da še tehtno dovolj razlagati posamezne revolucije pod vodstvom poveljnikov, ki so ravnatoko pripravljene bojevati se drug proti drugemu, kakor proti centralni vladi, proti kateri je pravzaprav obrnjen napor vsakega posameznika in vseh skupaj. Še več drugih stvari je, katerih se ne sme prezreti in katere osvetljujejo situacijo, ki bi bila sicer nepojmljiva.

Povsem drugače, kakor kolonisti Združenih držav Sev. Amerike, so iskali prvi priseljenci Španci, v Srednji in Južni Ameriki bogastva in sredstev za lahko in prijetno življenje. Prinesli so seboj srednjeveški duh in okužili ž njim prvotno prebivalstvo. Mesto da bi bili respektirali

versko prostost, so prinesli v novi svet versko ozkosrčnost, katera je označevala Špansko za časa Ferdinanda in Izabele.

Celi kolonijalni sistem Španske v Južni in centralni Ameriki je slonel večinoma le na samoljubju, okrutnosti in tiranstvu. Politika, katero je zasledovala ta mračnjaška država, je najbolje označena z besedami, ki jih je izrekel neki mehiški podkralj: »Naj izvedo ljudje v teh pokrajinah enkrat za vselej, da so bili rojeni za to, da molče in ubogajo in da ne razpravljajo in da nimajo svojega mnjenja v političnih zadevah.«

Ta ozkosrčnost in nečloveška politika pa je takorekoč prisilila špansko vladu, da ni priznala lokalnih pravic prebivalstva. Saj je bilo izdajstvo, ako je trdil kak človek, da je prost in da išče prosto polje za vsako delo. Očividno pa je moralo skoro tristoletno tako vladanje učinkovati na značaj kolonij.

Če prelistamo zgodovino Mehike in drugih ameriških republik, najdemo Hodalga v Ameriki, Bolivarja v Columbiji, San Martina v Argentini, ki so se kot predsedniki res trudili, da ustvarijo kolikor toliko udobne razmere. Storili so vse, da se po njih vladane republike dvignejo tako v gospodarskem kakor tudi v kulturnem in političnem oziru in lahko se jih imenuje

sporedno z Washingtonom. A našli so se pa tudi drugi predsedniki tako Santa Anna v Mehiki, Carrero v Guatemali, Rosos v Argentini, Lopez v Paragvayu, za katere iščemo zama sličnih prikazni v zgodovini Zedinjenih držav severoamerikanskih.

Špansko gospodarstvo je formalno prenehalo leta 1821, a mir se še dolgo ni povrnil v izmučeno deželo. V 50 letih po proglasitvi neodvisnosti se je oblika vlade desetkrat izpremenila in Mehiko je vladalo 54 različnih diktatorjev. Tako je bilo na primer v letu 1846 in 1847 vsako leto kar po pet različnih predsednikov in leta 1855 jih je bilo zaznamovati štiri. Resolucije in razglasi so sledili drug drugemu. Generali, predsedniki in diktatorji so rasli kakor gobe po dežju, a njih vladanje je imelo vedno le kratek obstanek. Revolucije so bile na dnevnem redu in mož, ki je zavzemal tako visoko stopnjo, ni nikdar vedel, kdaj bo prišla ura, da ga odstavijo in ustrelje. Nenaden preobrat ga je prav lahko ponesel ali v Narodno palačo ali pa pred oddelek mož s puškami, namerjenimi na njegove prsi.

Volitve so postale na ta način čisto navadno slepilo. Mehikanci so prevzeli nesrečno navado, da so prijeli rajši za orožje, kakor pa da so se pokorili rezultatu volitev. Nesreča je bila,

ša organizacija povsod, kjer je bilo le mogoče, poskrbela, da so se bolniške podpore zvišale. Povišanje bolniških podpor je, kakor znano, odvisno od takozvane v kraju običajne dnevne plače oziroma dnevnega zaslužka. Urejujejo ali pa določujejo za posamezne kategorije delavcev v svrhu odmeritve bolniške podpore okrajna glavarstva. Čim višjo povprečno dnevno okrajno glavarstvo za posamezno kategorijo določi, tem višjo bolniško podporo delavci dotične kategorije v slučaju bolezni od strani bolniške blagajne potem dobivajo.

Okrajna glavarstva imajo pravzaprav dolžnost, da sami od časa do časa navadne dnevne zasluzke za posamezne kategorije delavcev v svrhu odmeritve bolniške podpore določijo. Prostovoljno pa tega nobeno okrajno glavarstvo nikoli ne stori, dasi bolniška podpora nikoli dejanskemu dnevnemu zaslužku delavcev ne odgovarja. Kaj čuda, da so se plače vsled stalno naraščajoče druginje vsega, kar delavci za življenje potrebujejo, dasi počasi in nesorazmerno, vendar tekom časa povišujejo. Navzlic temu je pri okrajnih glavarstvih treba veliko drezanja, predno se tako glavarstvo odloči, določiti v svrhu odmeritve višje bolniške podpore, višji v okraju običajni dnevni zaslužek. Posebno težko se odloči okrajno glavarstvo za ta korak, kadar se nahaja v področju njegovega okraja kak velik podjetnik, ki ima zaposlenih nekaj tisoč delavcev, kakor je to slučaj pri okrajnem glavarstvu celjskem.

Ne zadržuje v takem slučaju okrajno glavarstvo, da bi izvedlo povišanje v kraju običajne dninarine morda dejstvo, da bodo morali tudi delavci sami plačevati nekoliko višjih prispevkov v bolniško blagajno. Nasprotno, prepričani smo, da tudi gospodje na okrajnem glavarstvu dobro vedo, da delavci na vse zadnje teh par vinarjev, za katere je v takem slučaju prispevek za bolniško blagajno treba povišati, dasi težko, vendar pa radevolje plačujejo, samo, da imajo v slučaju bolezni zagotovljeno primerno bolniško podporo. Vzrok, da je z marsikaterim okrajnim glavarstvom vesti dolgoτραjen boj, predno se odloči določiti za svoj okraj višjo dninarino, je ta, da se podjetniki takemu povišanju z vsemi kriplji vselej branijo. Zakaj? Zato ker morajo tudi oni potem za svoje delavce plačevati v bolniško blagajno višje prispevke in če vzamemo na primer »Trboveljsko premogokopno družbo«, je tisti znesek, ki ga mora v takem slučaju za vse svoje delavce plačevati precej čeden.

Povišanje v kraju običajne dninarine provzroča gospodom vselej hude bolečine, posebno še, ker morajo plačevati za delavce. Če bi se šlo za nekaj drugega, ne za delavce, tedaj smo trdno uverjeni, bi gospodje podjetniki ta višji izdatek veliko lažje prenašali.

V okraju okrajnega glavarstva v Celju je za vnovično regulacijo običajnega dnevnega zaslužka potekla doba koncem leta 1913. Da pa okrajno glavarstvo tega dejstva ne prezre in da se stvar pravočasno uredi, posebno še, ker tudi bolniška podpora, ki so jo dobivali rudarji od strani bolniške blagajne združene bratovske skladnice v Trbovljah ni bilo več v skladu z dejanskimi zaslužki, je naša strokovna organizacija že dne 27. julija 1913 vložila na okrajno glavarstvo v Celju tozadevno vlogo, v kateri je zahtevala, naj se običajna dninarina za odmero bolniške podpore od strani bolniške blagajne združene bratovske skladnice v Trbovljah za bodoče določi takole:

Razred:	Dnevnina:
1. Mladostni pomožni delavci in učenci v delavnicah	K 1:80
2. Vozači, prevzemalci vozil, nabijači in pomočniki v delavnicah	» 2:80

3. Učni kopači, delavci na rampah in kurjači » 3:40
4. Kopači, starejši profesionisti, strojevodje in motorovodje » 3:80
5. Predelavci in strelni mojstri, pazniki ter obratni uradniki » 4:—
6. Delavke » 2:—

Okrajno glavarstvo celjsko izraženi zahteve sicer ni ugodilo v polnem obsegu, ampak vloga, ki jo je naša organizacija vložila, je imela uspeh, da je okrajno glavarstvo v Celju, v ti stvari zasluzilo zastopnike delavcev ter zastopnike podjetja in je na podlagi te zasluzbe za odmero bolniške podpore določilo nove običajne dninarine kakor sledi:

Razred:	Dnevnina:
1. Mladostni delavci do 16. leta starosti	K 1:60
2. Prevzemalci vozil, spravljaci in zunanji delavci	» 2:40
3. Tirači in nabijači	» 2:70
4. Učni kopači in drugi enako plačani delavci	» 3:—
5. Kopači, kurjači, boljše plačani dninarji, zidarji in tesarji	» 3:40
6. Predelavci, strelni mojstri in strojniki	» 3:60
7. Pazniki in uradniki	» 4:—
8. Delavke	» 1:60

Kakor videti je okrajno glavarstvo število kategorij pomnožilo, obenem pa je strelne mojstre, ki so popreje bili zavarovani na podlagi 4 kron dnevnega zaslužka, porinilo v nižjo kategorijo. Kako je do tega prišlo, bomo še omenili.

Da pa delavci, vposleni v Trbovljah, Hrastniku, Ojstrem in Rajhenburgu dobe natančen pregled o sedanjem njihovem bolniškem zavarovanju, objavljamo tabele, iz katerih je videti, kako je bilo do sedaj in kako bo vbodoče.

Do sedaj je bilo razmerje bolniškega zavarovanja pri bolniški blagajni združene bratovske skladnice v Trbovljah sledeče:

Stara tabela:

Razred (kategorija)	dnevna plača	mesečni prispevki	dnevna bolniška podpora
1. Mladostni delavci	K 1:40	K —73	K —84
2. Vozači in pomočniki	» 2:30	» 1:20	» 1:38
3. Učni kopači	» 2:80	» 1:46	» 1:68
4. Kopači, profesionisti — strojniki	» 3:10	» 1:61	» 1:86
5. Pazniki — uradniki	» 4:—	» 2:08	» 2:40
6. Delavke	» 1:30	» —58	» —78

Nova tabela:

Razred (kategorija)	dnevna plača	mesečni prispevki	dnevna bolniška podpora
1. Mladostni delavci	K 1:60	K —83	K —96
2. Prevzemalci vozil itd.	» 2:40	» 1:25	» 1:44
3. Tirači in nabijači	» 2:70	» 1:40	» 1:62
4. Učni kopači i. t. d.	» 3:—	» 1:56	» 1:80
5. Kopači, kurjači i. t. d.	» 3:40	» 1:77	» 2:04
6. Predelavci i. t. d.	» 3:60	» 1:87	» 2:16
7. Pazniki — uradniki	» 4:—	» 2:08	» 2:40
8. Delavke	» 1:60	» —83	» —96

Kakor smo že zgoraj omenili, da se podjetniki precej branijo povišanju običajne dnevne mezde, kateri z neizogibnim povišanjem prispevkov sledi višja bolniška podpora za delavce, tako se je branila tudi Trboveljska premogokopna družba. Kaj je gospodom mar delavce, kadar si bolan?

Za gospodo ima delavec le toliko časa nekaj vrednosti, dokler lahko dela in pomaga kopiciti profite.

Prispevati zanj nekaj višjih prispevkov, da v slučaju bolezni dobi nekaj več podpore, pa smatrajo za veliko nadlogo. Žal, da imajo podjetniki med svojimi uslužbenci gotovo vrsto pomagačev, katerih se napram delavcem poslužujejo kot kupljeno orodje. Dostikrat pa jemljejo podjetnike v zaščito tudi ljudje, ki nimajo zato

pravzaprav nobenega povoda. Zakaj je bilo treba na primer g. Pleskoviču pri zasluzanju izjavljati, da strelni mojstri ne spadajo v ono kategorijo, ki je že za slučaj bolezni zavarovana s štirimi kronami. Gospod Pleskovič ni v službi Trboveljske premogokopne družbe, temveč v službi bratovske skladnice; plačujejo ga torej direktno delavci potem svojih prispevkov, in ravno on je eden izmed tistih, ki bi najraje videli, da bi mu odbor skoraj pri vsaki seji povišal plačo, ali pa vsaj naklonil kako gratifikacijo. Kako torej ravno on do take izjave prihaja, s katero je povišanje bolniške podpore strelnim mojstrom ne le preprečil, ampak še celo nekaj odjedel od tega, kar so že imeli, je gotovo na vsak način več kot čudno. Če so bili strelni mojstri popreje že zavarovani s štirimi kronami, tedaj menimo, da g. Pleskoviču ni bilo prav nič treba stegovati jezik, njihove plače se gotovo niso zmanjšale, ker se dandanes plače vsled druginjskih razmer sploh manjšati ne morejo. Če so strelni mojstri pri sedanjih regulacijah običajne dnevne dninarine v nasprotju z vsemi ostalimi kategorijami slabo odrezali, tedaj gre to na rovaš g. Pleskoviča, kateremu se strelni mojstri za to »dobroto« lahko zahvalijo!

Dasi na novo določene običajne dninarine in z njimi zvezane višje bolniške podpore tudi sedaj še ne bodo v polnem obsegu odgovarjale dejanskim zaslužkom, vendar pa je napredek, ki ga je v tem oziru naša strokovna organizacija dosegla, zelo važen. Ne le da bodo razen strelnih mojstrov vsi v poštev prihajajoči delavci omenjenih krajev dobivali sedaj višjo podporo v slučaju bolezni; prišla jim bo stvar tudi še v drugih ozirih prav. Žene in otroci onih delavcev na primer, ki so vojaki in morajo od časa do časa odhajati na orožne vaje, bodo v takem slučaju dobivali tudi sorazmerno višjo podporo, ker se oblasti pri odmeritvi te podpore kakor znano ravnaajo po visokosti običajne dninarine, po kateri je dotičnemu rezervistu odmerjena bolniška podpora. Naši tovariši, ki so vojaki, se gotovo dobro spominjajo, da morajo prošnji za podporo svojem, ob priliki orožne vaje prilagati tudi potrdilo bolniške blagajne bratovske skladnice, iz katerega mora biti razvidno, na kak visok dnevni zaslužek je dotičnik za slučaj bolezni zavarovan. Čim višji je ta znesek tem večja je potem tudi podpora za svojce.

Začetkoma smo omenili nezgodno zavarovanje. To zavarovanje bo v doglednem času stopilo v veljavo, a tudi pri ti stvari bodo običajne dninarine igrale zelo važno vlogo. Kolikor višje bodo rudarji zavarovani za slučaj bolezni, tem višja bo renta v slučajih nezgode.

To so torej same stvari, ki so za rudarsko delavstvo največje važnosti in za to zasluži delo, ki ga je strokovna organizacija izvršila, od strani rudarskih delavcev največje pozornosti in zanimanja.

H koncu omenjamo še, da se je v nedeljo dne 25. januarja vršil občni zbor delegatov združene bratovske skladnice v Trbovljah, ki se je s stvarjo pečal in da je stopila nova določba, glede običajne dninarine in bolniške podpore tako, kakor jih vsebuje gori obavljenova nova tabela z dnem 1. februarja 1914 v veljavo.

Ali je rudniški podjetnik za nezgode odgovoren?

Kakor smo že v zadnji številki omenili, sta pri drugi razpravi pri graškem deželnem nadsodišču, katero je, kakor nam je že znano, na pritožbo Alpinske montanske družbe odredil najvišji sodni dvor, kot izvedenca bila zasluzana nadkomisar rudniškega urada v Ljubnu Santo

da so imeli Mehikanci kot vzgled Združene države. Površni kakor so in morajo biti pri tej formi vladanja, so sicer prevzeli mrtvo črko ne pa duha ameriške ustave. Mehika je najboljši dokaz, da se samovlada ne sme kopirati po kakem vzorcu, ampak da se mora le ta razviti od znotraj, iz naroda samega. Ustava z visokodonečimi besedami je za marsikak narod zgolj nesreča, dokler isti ne razpolaga poleg zaupanja v samega sebe tudi s trdno voljo, da hoče samega sebe kontrolirati.

Da so pa take razmere sploh mogoče, je kriv po Špancih podedovani sistem monopola zemljišč. Grabežljivci, kakor so bili Španci, so si s silo ali zvijačo prilastili večino zemlje ter na ta način ustvarili na eni strani ogromno bogastvo posestnikov teh zemljišč, na drugi strani pa neizmerno revščino, takozvane peone, ki imajo služiti velikim posestnikom. Upeljali so tudi izključno dedno pravico, tako da je peonom nemogoče izboljšati si kdaj svoj položaj. Tako ima na primer samo guverner Terazas v Chihuahui en milijon akrov posestva. To je toliko, kakor državi Massachusetts in Rhode Island skupaj. Na teh velikanskih hacijendah žive posestniki še vedno patriarhalno življenje s tisoči peonov, ki jim morajo služiti.

Posestniki teh velikih zemljišč se krčevito

drže svoje podedovane zemlje in ne popustiti za las od privilegij, katere so imele njihove družine skozi stoletja. Kakih sedem tisoč družin ima v posesti celo mehiško zemljo. In vendar šteje skupno prebivalstvo nad 15.000.000 prebivalcev.

Ko je bilo odpravljeno suženstvo, je bila ustanovljena peonaža. Značaj teh peonov, ki so skoraj 80 odstotkov celokupnega prebivalstva Mehike, je tak, da tvorijo kompaktno leno maso katera je zadovoljna, ako se ustreže njih malim telesnim potrebam. Pri vednih političnih homatijah pa tvorijo material, ki se da izrabljati za vse, in kateremu je vseeno, v čigavi službi stoji. Danes gre z revolucionarnim voditeljem proti vladi, jutri z vlado proti voditelju, da v kratkem zopet revoltira proti vladi.

Teh peonov so se že od nekdaj posluževali revolucionarni generali, kateri so kasneje postali diktatorji. Tako je potem revolucije prišel na površje Porfirio Diaz, ki je hotel z železno roko ustvariti normalne razmere ter vsaj poizkusil dati državi priložnost, da razvije naravne dohodke v deželi, da razširi vzgojo v masah ljudstva. A vzlic vsemu miroljubnemu prizadevanju, se je mogel vzdržati le z nasiljem.

Ko je za njim zasedel Madera predsedniško mesto, so tudi proti njemu začeli rovat

ravno oni, katerim je pomagal na površje. Obljubil je svojim pristašem vse mogoče, a svoje obljube pri obstoječih razmerah ni mogel izpolniti. In tako se je pričela zopet doba pustolovstva, katero prav umetno podpirajo še severoameriški kapitalisti. Tudi sedanjemu diktatorju Huerti se ne godi boljše. Revolucija ga je dvignila na ščit in komaj je prevzel vodstvo države v svoje roke, že se puntajo proti njemu na vseh koncih in krajih. Vstaški generali se porajajo kar žez noč in krvoprelitja ni konca ne kraja.

Posebno odlikovala sta se v zadnjem času dva, namreč Carranza in Villa. Oba sta zmagovita in šepeta se, da stremita oba po predsedniškem mestu. Osobito general Villa, ki je nedavno tega zavzel mesto Ojinaga, je prav resen pretendent za mehikansko predsedništvo. Londonska »Times« pa ga popisuje takole:

V starosti 18 let se je posvetil Pancho Villa cestnemu roparstvu, kar je v Mehiki cvetoča obrt. Govori se, da je umoril nekega bogataša, čigar sestro je zapeljal. Po tem zločinu je prisegel, da se hoče maščevati nad človeško družbo. Po vzorcu starih romantičnih roparskih poglavarjev je ropal pri onih, ki so kaj imeli in delil v obilni meri na tak način pridobljeno bogastvo ubogim peonom. To romantično nagnenje pa je opustil, ko ga je Madera imenoval ča-

Paso in rudniški nadkomisar v pokoju, privatni docent dr. Feliks Busson. Prvi izmed navedenih izvedencev je dejal, da dovoljevanje, oziroma potrjevanje varnostnih naprav potom rudniškega urada, v okraju rudniškega urada v Ljubnu ni v navadi! Višina, v kateri se je klada nahajala, je bila, ko jo je on sam po nesreči premeril, mnogo manjša, kakor pa je navedena v zapisnikih okrožnega sodišča v Ljubnu. Nepravilna mera, glede visokosti, v kateri se je nahajala dotična varnostna naprava, tako je dejal Santo Paso, se je v zapisnih vtihotapila le vsled pomote predsednika okrožnega sodišča v Ljubnu! Razmere, ki vladajo na fundsdorfskih jamah izključujejo vsako porabo bolj-ših varnostnih naprav, je nadaljeval in dodal nastopno neumestno žalitev delavcev, češ, izpovedba delavcev, kar se tiče napak pri varnostnih napravah niso vselej povsem resnične.

Nesporazumljenja, ki so se baje pojavila med okrožnim sodiščem v Ljubnu in graškim deželnim nadsodiščem so vsekakor zelo čudna. Če se v Ljubnu izpovedbe niso pravilno, oziroma točno vbeležile, ne moremo presojati, vendar pa smo mnenja, da bi se kaj takega ne bi smelo pripetiti, ker zna taka pomota prav lahko omajati vero v pravilno postopanje.

Tudi drugi izvedenec, dr. Feliks Busson, je izpovedal slično prvemu, dodal pa je še, da varnostna naprava, za katero gre na dotični zavorni prog, popolnoma zadostuje in da pri opreznemu ravnanju, od strani delavcev, ne preti nobena nevarnost. Končno je še stvar zasukal tako, da je rudar Radler svojo nezgodo zakrivil pravzaprav sam (!) češ, opaziti bi bil moral, da varnostna naprava ne fungira pravilno in bi bila njegova dolžnost, da to obratnemu vodstvu javi.

Ubogi Radler, kar priznaj, da si hotel poskusiti sladki občutek polomljenih kosti in da si v ta namen vozič namenoma pustil na se zdirjati. Božja pota so zares čudna, ampak še čudnejša so pota organov rudniških oblasti. Hvala Bogu, akcionarjem Alpinske montanske družbe se je odvalil kamen s prs in nemoteno bodo lahko mirno spali, kajti bedni, pohabljeni rudar jim njih »krvavo zaslužene« dividendne ne bo krajšal.

Razume se, da je graško deželno nadsodišče v nasprotju s svojo prvotno obsodbo, po teh izpovedbah Alpinko oprostilo.

Izvedeniško mnenje dr. Filiks Bussona je, kakor videti tudi, da je dolžnost Radlerja, naznaniti obratnemu vodstvu, da je varnostna naprava pomanjkljiva. Nastane pa vprašanje, če bi bilo v tem slučaju tako naznanilo tudi kaj pomagalo? Sodeč po navadah v rudništvu in zlasti pa onih, ki vladajo v fundsdorfskem premogovniku, smelo trdimo, da bi navzlic desetim takim naznanilom ostalo lepo vse pri starem. Originalna je tudi izpoved dr. Santo Paso, glede okrožnice, ki jo je po ti nesreči glede varnosti na zavornih progah izdal rudniški urad v Ljubnu. Dejal je namreč: rudniški urad ni izdal okrožnice zaradi te nesreče na ti zavorni prog, temveč zaradi nesreč, ki so se pripetile na drugih takih progah! A ni to za počt? Človek se nehote prijemlje za glavo in se vpraša, moj Bog, ali se na ti prog ljudje vsled šlendrijana lahko pobijajo?

Če je bilo res vse tako, kakor so omenjeni izvedenci izpovedali, nočemo preiskovati, toda reči pa že moramo, da se pri tozadavnem zadržnem pravnem postopanju okrenilo vse, da je vsa stvar zadobila popolnoma drugo lice. Lice, ki se je od prvotnega razlikovala tako, kakor noč in dan. Kaj čuda, da se je potem iz cele

stnikom. Prvo dokazano dejstvo iz njegovega življenja se je izvedelo iz neke obtožnice, v kateri se očita Pancho Villi nedisciplin, vlom, cestni rop in posilstvo. Bivši general Huerta ga je obsodil na smrt, a Madera se je zavzel zanj in mu tako rešil življenje.

Ko je v februarju leta 1913 razvil general Carranza zastavo ustaje proti Huerti, je zbral tudi Villa četo ustašev, ki naj bi hodila svoja pota in pomagala Carranzi. Svoje čete je prav dobro organiziral. V zadnjih bojnih vrstah si je navadno obdržal njemu brezpogojno udane ljudi, ki so vsakokrat streljali na prednike, ako so hoteli le ti pobegniti. Ta načrt se je baje krasno obnesel in general Villa je zmagoval na celi črti. Lansko jesen je nadlegoval vladne čete pri Chihuahuu ter uničil manjše oddelke. Potem je zavzel s spretno taktiko mesto Tereon. Vzdrževal je v mestu prav dobro red, zaprl gostilne ter postrelil vse, ki so hoteli ropati. Banke in trgovine so mu morale plačati 300.000 funtov šterlingov. Kakor se vidi, ima Pancho Villa vsa potrebna svojstva, da postane sčasoma kapitalist. Očividno se glasi njegovo geslo: Vzemi koder moreš, ali male tatove pobesi.

Kasneje je oblegal mesto Chihuahuas, katero je genialno zavzel. Osvojil si je nek vlak s premogom, ga napolnil z vojniki in ga odposlal

stvari izcimil tak pravorek, ki je dokazal, da je Alpinka na celi stvari nedolžna kakor angelj.

Vso zadevo smo obrazložili nekoliko obširneje že zaradi tega, ker so bili vsi rudarji v Fundsdorfu mnenja, da je sploh izključeno, da bi sodišče Alpinsko montansko družbo oprostilo. Ako pa rudarji izpovedbe izvedencev natančno premotrijo, tedaj pa bodo prišli do prepričanja, da druge sodbe skoraj ni bilo pričakovati. V splošnem bi pa rudarjem nujno svetovali, naj vselej takrat kadar se jih pokliče v svrhu zaslišanja v kaki stvari, izpovedujejo tako, da se njihove izpovedbe glede varstvenih naprav vselej krijejo z dejansko resnico in se na ta način izognejo vednemu predbacivanju, da govore take reči, ki niso resnične. Sicer pa nam je znano, da se vsako izpoved rudarjev prav rado postavlja na laž, godi se to namenoma, da bi imeli že v naprej občutek, da se jim itak nič ne verjame. Menimo pa, da bi poklicanih krogov bila dolžnost, prepričati se o resničnosti izpovedbe, predno se kakemu rudarju kaj takega očita.

In sedaj bi človek menil, da je procesu konec, pa ni. Pohabljeni rudar Radler je tako hudoben, da ubogim oderuhom ne da miru, vložil je namreč zahtevo po novi reviziji in počakati bo treba, kaj bo revizija prinesla. Če bo Alpinska montanska družba iz teških milijonov, ki jih je že iz delavcev izprešala na vse zadnje pohabljenemu revežu morda le morala plačati nekaj tisočakov, tedaj nas bo še vedno navdajala prijetna zavest, da gospodom akcionarjem te družbe zaradi tega še ne bo treba jesti krompirja v oblicah.

Ves proces je za rudarje vsekakor zelo počuten.

Gospodarski pregled.

Trgovinska bilanca za leto 1913.

Statistika, ki jo je o trgovini s tujezemstvom za leto 1913 avstrijsko trgovinsko ministrstvo ravnokar objavilo, zaznamuje predvsem nazadovanje uvoza. Leta 1912 na primer se je iz tujezemstva uvozilo v našo državo blaga za 3669 milijonov kron; leta 1913 pa le za 3500 milijonov kron. Nazadovanje uvoza je posledica gospodarske krize. Omejitvi produkciji je sledil omejeni uvoz surovin. Omejitev produkcije je v prvi vrsti povzročalo dejstvo, da je bil denarni trg do malega zaprt; obrestj za posojeni denar horentno visoke, kar je najmanjše posojil skoraj da izključevalo; denar sam na sebi je zgubil veliko na svoji veljavi, vsled omejene kupne zmožnosti na sploh je nazadovanje produkcije in uvoza moralo neizogibno nastati. Izmed vsega v poštev prihajajočega blaga je, kar se tiče uvoza poskočilo le usnje za podplate in pa premog. Da je uvoz usnja za podplate poskočil, je prištevati kartelu, ki se je za to usnje pri nas ustanovil. Povečani uvoz premoga pa gre na rovaš vojni nevarnosti, vsled katere se je vojna uprava, železnice in vojna ter trgovinska mornarica z velikimi množinami premoga založila.

V nasprotju z uvozom je izvoz poskočil, in sicer od 2925 na 2983 milijonov kron. Industrija, ki svojih izdelkov doma ni mogla spraviti v denar, se je trudila, odbiti svoje blago — če tudi po nizki ceni — v tujini. Največji delež na povečanem izvozu so imele tovarne za cukor in pa predilnice za pavole. Celotna slika je ta, da trgovinska bilanca za leto 1913 zaključuje s pasivo (zgubo) v znesku 516 milijonov kron. Trgovinska bilanca za leto 1912 je izkazovala 743 milijonov kron pasive. Na videz je torej naša trgovinska bilanca »ugodnejša«, v resnici pa je

v Juarez, odkoder se je posadka v Chihuahuu vedno dopolnjevala. Po nekem železniškem telegrafistu je brzojavil v Juarez, da dospe v kratkem vlak s premogom. Vlak je dospel, vojniki so poskakali z vozov, kakor nekdanj Grki iz lesenega konja pred Trojo ter uničili vladne čete. Kmalu za tem je zavzel tudi Chihuahuu.

Generala Pancho Villa se slika kot človeka s posebno energijo. Dasiravno včasih surov v govoru in dejanju, je zmeren v svojih navadah. Niti ne pije, niti ne kadi, ter se ne straši truda in nevarnosti. Postave je čokate ter ne napravi utis inteligenta. Svojo vojno taktiko ima zahvaliti trem Amerikancem, ki so se svoječasno vojskovali na Kubi in na Filipinah. Prihodnji cilj je generalu Pancho Villi mesto Mehika in predsedniški stolec.

Taki ali slični so vsi generali, ki vladajo sedaj vsak po svoje Mehiko. Vseskozi so sami domačini, ker Mehika sploh ni bila nikdar deležna priseljevanja tujcev. Izvzamemo lahko k večjemu Špance, Angleže in Nemce, ki pa se niso priselili tjakaj, da bi si ustanovili svoj dom, temveč le, da eksploatirajo naravne deželne zaklade na stroške Mehikancev samih in s pomočjo ameriških velekapitalistov.

ta »ugodnejša« trgovinska bilanca znamenje gospodarske krize. Glavno znamenje te gospodarske krize tiči v tem, da ne moremo v tujini kupovati več toliko blaga, kakor popreje, navzlic temu pa moramo več blaga izvažati v tujino. Potom našega blaga namreč moramo plačevati v tujini dolgove, katerih smo tamkaj napravili, da poplačamo stroške vojnega oboroževanja.

Srbski trg smo, vsled neumne hujskarije proti Srbiji do malega izgubili, na mestu nas trgujejo tamkaj sedaj druge države. Pri nas doma pa razsaja gospodarska kriza, radi katere morajo največ trpeti delavci. Nemški nacionalci, ki so poleg vlade hujskali proti Srbom, se sedaj lahko primejo za nos in pa za — prazne žepe.

Novi uspehi.

V naši zbornici poslancev se pojavljajo sedaj šele znamenja, ki dokazujejo važnost splošne in enake volilne pravice. V proračunskem odseku državnega zbora je bil dne 28. pr. meseca sprejet predlog socialističnega poslanca Glöckla, po katerem se vlado pooblašča, za prvo polovico leta 1914 strokovnim organizacijam prispevati dva milijona kron v svrhu podpiranja brezposelnih članov. Za celo leto bi potemtakem ta državni prispevek znašal 4.000.000 kron. Sprejet je bil v tem odseku tudi predlog socialističnega poslanca Tomšika glede dveletnega napredovanja uslužbencev na državnih železnicah in še neki tretji predlog socialističnega poslanca Rennerja, ki ima namen pospeševati stavbinstvo ter poceniti stanovanja.

Državni zbor je sedaj sicer odgojen. Vlada ga je odgodila zaradi obstrukcije, ki so jo po Rusinih za izpremembo začeli delati zopet Čehi, katerim se gre za razmere na Češkem, kjer, kakor znano, vlada sedaj absolutizem. Vrhutega se gre češkim agrarcem tudi za to, da bi dobili svojega zastopnika v vladi. Vlada si bo sedaj sama sebi dovolila proračun s pomočjo zloglasnega § 14, vsled česa za enkrat ni upanja, da bi vlada iz lastnega nagiba državni prispevek strokovnim organizacijam za podpiranje brezposelnih članov dala. Ampak princip glede državnega prispevka je predrt in se bo v doglednem času gotovo tudi uresničil.

V časih gospodarske krize bo s tem organiziranim delavcem brezposelnost precej olajšana. Poleg društvene brezposelne podpore bo vsak član od svoje strokovne organizacije obenem dobival tudi sorazmerni priboljšek državnega prispevka.

Razume se, da bo te ugodnosti deležna tudi naša Unija rudarjev avstrijskih in bi zato vsem rudarjem nujno priporočali, da pravočasno Uniji pristopijo, da bodo kot njeni člani v slučaju brezposelnosti imeli krit hrbet pred udarci bede.

Če opažamo parlamentarično delovanje zadnjega časa in ga primerjamo z onim, ko še nismo imeli splošne in enake volilne pravice, tedaj prihajamo do neizogibnega zaključka, da je nastala taka razlika kakor je noč in dan. Zahvaliti se imamo v prvi vrsti seveda onim zavodnim delavcem, ki so namesto kakih meščanskih šem poslali v državni zbor značajne, delavske socialistične zastopnike.

Vsekakor se za splošno in enako volilno pravico nismo borili zastonj.

Poročila iz tujine.

Nemčija.

Dne 30. januarja t. l. se je v premogovniku cehe »Ministr Achenbach«, ki se nahaja blizu občine Brambauer pripetila velikanska nesreča. Iz Dortmunda javljajo, da so se tega dne v imenovani jami na tretji etaži, ki se nahaja v globčini 120 metrov, vneli vnetilni plini, kar je povzročilo strašno eksplozijo. Zasutih je bilo okrog 80 rudarjev. 25 so jih dobili že mrtvih, ostale so rešili, vendar pa jih je vsled težkih poškodb izmed rešenih umrlo še 25.

Državni tajnik za notranje stvari je v nemškem državnem zboru sicer dal duška svojemu globokemu obžalovanju, kar seveda je zelo poceni, rudarjem pa ne pomaga, boljše bi bilo če bi si gospodje njihove fraze, s katerimi po vsaki nesreči pitajo javnost prihranili in raje skrbeli za potrebno varnost v jamah, da se nesreče preprečijo ter rudarje pošteno plačali, s tem bi vsaj dokazali, da innajo z rudarji res nekoliko sočutja.

Francija.

Rudarji so na svojem kongresu, ki so ga imeli dne 23. januarja t. l. v Lensu sklenili proklamirati generalno stavko, ki naj se prične z dnem 1. marca t. l., ako do tedaj državni zbor ne ugodni njihovim zahtevam. Gre se, kakor znano v prvi vrsti za uvedbo čistega šurnega delavnika potom zakona.

Južna Airika.

V kolikor odgovarjajo poročila resnici, se stavkovno gibanje v južni Afriki lahko smatra kot zaključeno. Zadušilo je gibanje izjemno sta-

nje, ki ga je vlada nad prizadetimi pokrajinami razglasila. Delavci so uvideli, da bi bilo daljše vztrajanje v stavki vsled brutalnega postopanja vlade in vladnih banditov brezuspešno. Voditelje delavcev je vlada pozaprla, deset jih je vrh tega še deportirala. Kam, to se še ne ve. Pod takimi pogoji je bil daljši boj seveda nemogoč. Natančnega se še ne ve, ker vladni biriči vsa tozadevna poročila zadržujejo.

Čuje se, da se je položaj delavcev v rudniških okrožjih znatno zboljšal, zdi pa se, da se rudarji nekaterih jam navzlic temu še nahajajo v stavki. V rudniškem okražju Johannesburga se rudarji in železničarji trumoma vračajo zopet na delo. Stroški mobilizacije vojaštva so znašali okrog 5 milijonov nemških mark. Vlada bo pri prihodnjem zasedanju parlamenta iskala naknadnega odobrenja in dovolitev teh stroškov. Obenem bo parlamentu predložila tudi zakonski načrt glede strokovnih organizacij, glede poravnave nastalih sporov v industriji in glede pravne ureditve javnega zborovanja. Iz stališča, ki ga je vlada zavzela proti delavcem in za podjetnike je razvidno, da je korupcija doma tudi v južni Afriki.

Iz drugih strok.

Velika zveza lesnih delavcev avstrijskih, v kateri so združeni mizarji, kolarji, krtačarji, delavci pri strojih za obdelovanje lesa, izdelovalci glasovirjev, čopičev itd., je nedavno tega praznovala pomenljiv jubilej. Dne 25. decembra 1913 je bilo 20 let, kar se je vršil njen prvi, ustanovni občni zbor. Kar je zveza lesnih delavcev tekom teh dvajsetih let izvršila in kakega pomena je za delavce teh strok postala, najboljši pojasnimo, če navedemo nekaj števil o podporah, ki jih je zveza ob svoji dvajsetletnici objavila. Potne podpore, ki je v zvezi lesnih delavcev najdalje upeljana, je zveza do konca leta 1912 izplačala K 201.472.64, brezposelne podpore je od leta 1902 do konca leta 1912 izplačala K 1.255.836.62, izplačana preselilna podpora je za isti čas znašala K 62.953.88. Nadalje je zveza lesnih delavcev leta 1905 uvedla tudi podporo članom, kadar ti morajo iti k orožnim vajam, znašala je do konca leta 1912 K 64.610. Bolniško podporo in pogrebni prispevki so se v zvezi prvič pričeli izplačevati leta 1904, izplačala je do konca leta 1912 K 915.723 60 vin. bolniške podpore in pogrebni prispevkov K 48.870. Izplačane izredne podpore so dosegle znesek K 55.406.36. Za mezna gibanja, stavke itd., je od leta 1905, ko je stavkovni sklad uvedla, do konca leta 1912 izplačala kron 1.146.783.64. Vsega skupaj je v navedenih dobah zveza lesnih delavcev na podporah izplačala 3 milijone 751 tisoč 656 kron in 74 vin. To so vsakakor lepi uspehi, ki pač jasno dokazujejo, kaj dobra strokovna organizacija zmore, ne glede na to, kar so njeni člani poleg tega na polju delavnega časa in povišanja plač z njeno pomočjo dosegli. Ne smemo pa pozabiti omeniti, da plačujejo člani zveze lesnih delavcev znatno višje tedenske prispevke, kakor pa na primer rudarji, zato so pa njeni uspehi tudi lepi. Želimo naši bratski zvezi lesnih delavcev avstrijskih, ki baš sedaj vsled velikanske brezposelnosti, katero je povzročila splošna gospodarska kriza hudo trpi, v nadaljni, novi dvajsetletnici vse najboljše.

Dopisi.

Trbovlje. V tukajšnjem rudniku je povozil pred nekaj dnevi rudarja Jožefa Potočnika poln hunt premoga čez glavo. Potočnik je bil takoj mrtev.

Možice. Sodrugi iz Možic nam poročajo, da prirede na predpustno nedeljo dne 22. februarja t. l. v prostorih gostilne g. Vivoda plesni venček, ki se prične ob pol 3. uri popoldne. Vstopnina bo 80 vinarjev, dame bodo vstopnine proste. Čisti prebitek pravijo, bodo porabili za nakup potrebnih društvenih stvari, kakor društveno omaro itd. Da se želja prirediteljev vresniči, priporočamo tamošnjim tovarišem, da priredbo v obilnem številu posetijo.

Črno-Možice. (Pipčarski klub in alkohol.) Vse naboženstvo naših meščanskih slojev se suče na račun delavcev, ki jih smatrajo za veliko molzno kravo. Vsa sredstva, ki jih je mogoče porabiti za to, izvabiti iz žepa delavcu njegove grenke zaslužene groše in s katerimi se da preprečiti probujajoča se zavednost delavcev in kmetov, so tej gospodi dobro došla. Čudna na vse zadnje ta taktika te gospode ni, kajti gorje »spoštljivemu« meščanstvu in Bogu dopadljivim čuvajem nebes, če bi se v delavčevih možganih zasvetilo in se v njih na mestu teme naselila zavednost in znanje. Gospodstvo te družbe bi v tem slučaju šlo na mah rakom žvižgati. Da pa se zmagovalni pohod delavske zavednosti onemogoči ali pa ker to ni mogoče,

tedaj vsaj zadržuje, skušajo možgane delavcev na rafiniran način vtapljati v strupu-alkoholu. Kupčije in sicer dobre kupčije hočejo naši spoštljivi purgarji, kupčije za vsako ceno, vse eno če tudi delavski rod ob taki kupčiji pogine. Da svoje zlodejstvo prikrije in da na zunaj zadobi stvar nedolžno lice, ustanavljajo v svoje umazane kupčijske namene takozvana zabavna društva oziroma zabavne krožke in klube kakor »čedraklub« itd. V imenih za razne take »klube« niso izbirčni in jih imajo vedno celo vrsto v zalogi. Čim bolj trapast je tak klub, tem boljše se premetenim špekulantom na ljudsko neumnost zdi.

In ker gre ustanoviteljem teh raznih »dume Avgust« klubov v prvi vrsti za kupčije, kakor smo že omenili, se seveda vpletajo prispevki in pa razne kazni oziroma globe. Denar, ki se ga na ta način nabere se potem običajno vsega ali pa vsaj v pretežni večini porabi za priredbo vsakomesečnih »prijateljskih« sestankov in »zabavnih« večerov, ki pa niso seveda nič drugega kakor čisto navadne požitije. Ob takih prilikah je seveda tudi velik »hec«, za katerega je dobiti tudi veliko ljudi. Možičke in ženice, kmeta in hlapca, rudarja in lesnega delavca, sploh vsacega pridni »funkcionarji« teh klubov sprejmejo kot člana, naravno čim več članov tem več denarja in temveč pijače! Iz teh na tak način nabranih »članov« se potem vzgaja nekake periodične, kvartalne pijance. Denar seveda roma v žep premetenemu oštirju. Da se s takimi orgijami pri delavcih ubija vsak interes za kaj lepšega, ubija zanimanje za svoj lastni družabni položaj in jim uničuje zmožnost zasledovati in udeleževati se borbe svojega razreda, je čisto naravno. Pa to še ni vse. Posledice tega živinskega pijančevanja so naravnost grozne. Koliko družin je postalo že nesrečnih, koliko težko in trdo prigaranegega zaslužka se je že po ti neumnosti potrošilo, katerega bi se lahko bilo porabilo za koristnejše stvari. Kar pa ne uniči alkohol skušajo uničiti kolovodje teh »društev« in »klubov«, ki se poslužujejo tudi najnesramnejših sredstev in pripomočkov, nič jih ni sram, samo da se jim njihova santanska nakana posreči namreč, da preprečijo organizacijo delavcev, kateri bi nezogibno sledila tudi potrebna zavednost. Pa s tem še ni vso zlo teh »društev« izčrpano! Ob takih požrtijah kadar je alkohol zagospodoval nad glavami udeležencev, prihaja seveda zelo pogostoma do hudih pretepov med člani. Pogostoma se dogaja, da kmečki člani, katerim poleg alkohola straši po glavah tudi še klerikalni fanatizem silijo v člane rudarje, ki imajo kolikor toliko že druge nazore in pretep je tu. Tako na primer je imel pipčarski klub v Možici v tamošnji gostilni ge. Stoparjeve dne 11. januarja slično požrtijo, pri kateri je prišlo med pipčarji do pretepa, ki je imel za enega izmed njih za posledico smrt! Ko se je rudar Nabernik namenil iti domov, ga je kmečki fant Brišnik sunil doli po stopnicah tako, da je Nabernik spodaj obležal z zlomljeno nogo. Dne 22. januarja so morali Nabernika prepeljati v bolnišnico v Celovec, kjer je na posledicah pijančevanja in pretepa umrl! Nabernik, ki je bil star 33 let zapustil je vdovo s tremi majhnimi otročiči, ki morajo sedaj po nedolžnem nositi strašno težo gorja in zla, ki je posledica zistematičnega dela teh pipčarskih društev, ki so postali pavceti grobokopi tukajšnjih delavcev. — Najsvetejša naloga delavcev in delavk mora biti, tem razni »čedraklubom«, pipčarskim klubom itd., ki niso nič drugega kakor močvirje najhujšega zla in ki imajo na vesti že toliko uničenih delavskih družin, ugasniti čim preje luč življenja. Na mestu požrtijah društev oziroma klubov za živinska pijančevanja pristopajo naj delavci in delavke tukašnjega rudniškega podjetja v strokovno organizacijo in ustanove si naj z vsemi ostalimi delavci vred skupino oziroma podružnico »Vzajemnosti«, tam se bo gojila izobrazba zavednost, tu in tam tudi poštena delavska zabava. Vse skupaj bo na korist ne morda raznim hinavskim špekulantom temveč delavcem samim. Otresimo se »prijateljev« raznih trapaklubov, postanimo samostojni, skušajmo zboljšati naše razmere sploh in bodočnost bo naša.

— Spodnjeidrijski odsek »Spl. ml. zveze« v Idriji je priredil v nedeljo 1. t. m. v gostilni g. Štefana Lapajneti v Sp. Idriji veselico, ki je

tako v gmotnem kakor tudi v moralnem oziru nepričakovano dobro uspela. Zasedeni so bili vsi prostori do zadnjega kotička. In ko so naši vrli tamburaši pod spretnim vodstvom svojega kapelnika sodruga Št. Lapajneti zaigrali prve komade, je zavladala med posetniki veselice prava neprisiljena zabava in živahnost. Vse delo, ki so ga opravljale naše sodružice in sodrugi je vodil sodrug predsednik A. Hladnik v splošno zadovoljnost. Mnogo smeha in zabave so vzbujali zlasti nekateri živi dobitki, ki so se prodajali »za zadnji groš«. In razumljivo je, da so naši nasprotniki kar zeleni zavisti, ki jih grize vpričo tako lepih naših vsestranskih uspehov. Bil je to prijeten dogodek, ki so ga nam napravili naši mladi sodrugi, katerim kličemo: Le naprej po poti, ki ste si jo začrtali in ne pustite se premotiti od lepih in hinavskih besedi, s katerimi hodijo okolo vas naši sovražniki, ki vas poznajo samo ob gotovih prilikah, drugače pa se za vas ne zmenijo. Zato vsi do zadnjega v mladinsko organizacijo, ki vam edina daje poleg potrebne izobrazbe tudi pravo neprisiljeno zabavo!

Rudarji, agitirajte med svojimi tovariši za pristop v strokovno organizacijo, in širite povsod „Rudarja“ in „Zarjo“.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Možice. Vabilo smo odposlali že v nedeljo dne 8. t. m. Upamo, da so prav. Kadar boste še kaj podobnega rabili, tedaj nam le pišite, preskrbovali bomo radevolje vse. **To velja tudi za vse ostale naše organizacije. — Hrastnik, Zagorje, Velenje, Kočevje, Labinj itd.** Ali ni pri vas nič kaj novega? — **Sodrugom vseh krajev.** Zadnja številka našega lista se je za en dan zakasnila. Tega pa je kriv gospod državni pravdnik, ki nam jo je zaplenil zaradi članka »Ali je rudniški podjetnik za nezgode odgovoren?« katerega danes nadaljujemo. S tem je gospod državni pravdnik seveda le dosegel to, da bomo v prihodnjic nekoliko previdnejši, izjavljamo pa, da tam, kjer je treba vzeti v roke lopar, ne bomo natikali nobenih glave - roko-vic.

Zahvala.

Podpisani obžalujem, da sem krivično žalil gospoda Alojzija Kaufa in ga obdolžil neresnice ter se njemu tem potom javno zahvaljujem za odstop od sodniškega postopanja.

Trbovlje, dne 7. svečana 1914.

Franc Srečnik.

I. Jax & sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17
priporoča svojo bogato zalogo
šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Stroji za pletenje
(Strickmaschinen).

Pisalni stroji „Adler“

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Koder prebivajo Slovenci, povsod je razširjen

„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.